

BERETI GÁBOR

Hogyan lehet ugyanaz a másik

FELLINGER KÁROLY: SZIMERING

**Kalligram Kiadó
Budapest, 2018
128 oldal, 1990 Ft**

Fellinger Károly kötetét olvasva az a benyomásom támadt, hogy legtöbb versének egy Möbius-szalagra emlékeztető szerkezete van, mintha opusai egy végtelenített, s önmagába visszatérő szószerpentin megtestesülései volnának. Ezért vélhettem úgy, hogy sorai a száguldás, a lebegés, a zuhanás és az ütközés talányos érzetét keltik, ámbár néhány kör után már tapasztalhattam, hogy a költő olykor a naivitás álarcában, máskor meg nem is titkolva, nyíltan a meghökkentés és a váratlanság keltette hatásra játszik. Például az elhallgatott, a meg nem nevezett, az ismeretlen, a hiányzó alany jelenlétéből fakadó hatásra, amit – a hiány mértékét tekintve – paradox módon akár a hiánnyal zsúfolt lét jelenlétének is érezhettem volna. Ennyi bizonytalanság és gyanú viszont már bizonyosság után kiált, s az olvasó immár nemcsak csodálkozva, de elemző szándékkal kezdi figyelni a szavak, a mondatok, a nyelv és a fantázia egymásra hatásának a szeme előtt kibontakozó – hol szeszélyes, hol pedig virtuóz – játékát. Na és persze azért, hogy kíváncsiságát kielégítve meglássa, megérthesse az asszociációk lírává képződésének a titkát.

” És felismeri: az egymáshoz viszonyított, egymáshoz viszonyítható, de egymással közvetlenül tartalmi kapcsolatban nem lévő kijelentő mondatok konnotatív hatása kelti a szokatlanságnak azt a bizarr, mégis magával ragadó érzetét, ami végső fokon megképzzi a vers hangulati auráját. Ezekben a versekben a mondás nem kijelentő jellegű, a közlés a viszonyításban rejlik, s az értelemszóródásnak ez a posztmodern technikája válik a többértelműség forrásává. Mi több, a vers esztétikai kiteljesedéséhez az olvasó aktív részvételére is szükség van; az olvasóknak arra az ösztönös, rejtett vagy éppen jól bejáratott beleérző, intonáló képességére, amely így az értelemadás részese lesz. A vers eleve feltételezi, sőt kéri az olvasó (megfejtő) együttműködését, mondhatnánk egy egyszemélyes szellemi performanszban megnyilvánuló lá-

tens vagy „másodszerzőségét”. Az ilyen típusú, a klipek világának mediatizált igényeit leképező munkák esetében, amikor a vers nyitott marad, a poézisnek ezt a verseléstechnikai megoldását akár a líra slam poetryből átszívargó hozadékának is tekinthetjük.

Mindennek bizonyosságául vegyük szemügyre mindjárt a kötet első, még a ciklusokat megelőző, *Penge* című elő-versét. Ha nyomon követjük a mondatok értelemképződésének a viszonyítási technika révén minduntalan kibillenő, módosuló folyamatát, láthatjuk, hogy az eltérített linearitásokból indukálódó paradoxonokat s képiségeket a vers csattanója hogyan, s miként fűzi össze aurát képző egységgé. Továbbá azt is érzékelhetjük, hogy midőn a poézisban a humanitást hordozó esztétikum egy veszélyekkel, viszonylagosságokkal, bizonytalanságokkal telített valóság része, küldetése egy észszerű, humánus világkörnyezet elősegítése lenne: „A pokol ablakait teledobálja / a pokol falait összemázolja // az éjszakának sem ablaka / sem fala nincsen // az elhajított kő felesleges / a festék hiánypótló // aki rám akar hasonlítani / azzá válok” (*Penge*, 5). A fikcióbéli környezet, mint látjuk enyhén szólva sem barátságos. Ezért dobálja tele az ablakait, mázolja tele a falait *valaki*, egy definiálatlan, látens, én-identitással nem rendelkező lény – a fikció tehát alany nélküli. Ez a lény azonban a nem léte ellenére mégiscsak létezik, sőt, valamit még őriz is emberi mivoltából, hiszen lázad a fix pontot nem ismerő, a mindent relativizáló (sem ablakkal, sem fallal nem rendelkező) „viszonylagosság” világa ellen. A poklot ekkor az éjszaka helyettesíti. S ha nem is a linearitás nyomvonalán, de így jelenik meg a versben a düh, az ellenállás, és a szabadságvágy, melyek szimbolikus eszközei az elhajított kő és a festék. Viszont ezek a tárgyak – úgy is, mint a szabadság, avagy úgy is, mint az elnyomás tárgyi attribútumai –, ha beletörődünk a pokoli körülményekbe még feleslegessé is válhatnak. Ám a poézisben, bár paradox módon, mintegy a *hiány* formájaként, de felbukkan a fikció szubjektív ágense, a hasonlítani akaró ember. A versben látens módon létező alany végül is a vers narrátorához idomulóan maga is a szabadság alteregója kíván lenni. Azaz így válok azzá, aki rám akar hasonlítani. A vers, miközben egy *alanytalan*, „lakatlan” világ fikciója, aközben poétikai, egzisztenciális értelemben *mégis* egy, a poézisba kódolt szabadság után kiáltó alternatív világnak, a *személyes* elsajátítása; az elsajátítás katalizátora.

Fellinger Károly verselését a hagyománytól való eltávolodás már a modern utáni költészet részévé avatja. A ciklusok poétikai arculata inkább egymásba mosódó, semhogy elkülönülő volna. Ezért a ciklusoknak elsősorban a szétváló tematika szab arculatot.

A kötet négy ciklusra tagolódik – *Levehetetlen; János, ha becsengetnek; Képeket másolni; Halni jár belénk* –, s a négy ciklusban olvasható 99 vers többsége a fent ismertetett *Penge* „szerpentin” modelljét követi. Az ilyen és ezekhez hasonló konnotatív stílusú versekről írta még évekkorábban, azóta néhai Grendel Lajos, hogy „Fellinger Károly a sűrítés, a kihagyásos verseszéd, a paradoxonok mestere. Néhány sorban is tud feszültséget gerjeszteni, s nem kevés energiát felszabadítani ... több verse is arról tanúskodik, hogy nagyon jól tudja, miképpen kell egy igazi költőnek a nyelvet használni annak hétköznapi-pragmatikus tartományán túl.” S írta ezt Fellinger Károly pályájának újra felívelő, második korszakában, amikor kompozíciós megoldásaiban már a nyelvi kifejezés fenti jegyei váltak dominánssá –, noha ezek a maguk rejtőzködő változataiban azért már a korábbi opusaiban is fellelhetők voltak.

Szerzőnk felvidéki költő, aki 1963-ban született Pozsonyban, ám idejének java részét a nyelvhatár szélén fekvő Jókán tölti. Mezőgazdász végzettségű, akit a helytörténet világa is érdekel. Pályája 1986-ban az Iródia közösség, *Próbaút* című antológiájával kezdődik. Egy 1991-es vallomása szerint a szabadság és a függetlenség, a törvényesség és a tisztesség témái

érdeklik. Ennek ellenére költészetében ezek a témák csak áttételesen vannak jelen. Költészetét inkább az egyéni látásmód kimunkálásának az ambíciói motiválják. Fellingner Károly a magyar nyelvterületen kívül is jelen lévő, termékeny alkotó. Franciaországban például két gyűjteménye is napvilágot látott. Gyermekverseket is ír. A *Szimering* a huszonötödik kötete.

Könyvében a már korábban megismert figurák visszatérő tematikai elemeivel találkozunk: az apával, az Istennel és Jánossal, aki mellé ezúttal Juli is odaszegődik. Ám a kisebbségi sors tematikája, ahogy említettem volt, ezúttal is igen visszafogottan jelenik meg. Bizonyára ezért, hogy az egyik, Franciaországban megjelent kötetéről, miközben ottani kritikusa dicsőítően írta, hogy munkáinak ereje „[e]lészórt, szétszórt metaforáiban és a nyelvi rengésekben, rezgésekben nyilvánul meg”, biográfiai adalékként még hozzáfűzte, hogy „országában mindenki a saját nyelvét beszéli, különösen, ha valaki költő, főleg ha még diaszpórában is él”. A francia olvasó számára ez a kiegészítés akár megtévesztő is lehet, hiszen a kinti olvasó nem érzékeli, hogy a szlovákiai, a Kárpát-medencei magyarságot diaszpórának tekinteni, bizony történelmi ismeretek hiányára vall.

A *Szimering* mindezzel együtt egy hosszú évek óta kitartóan folytatott munka újabb stációja. A következetesség és a kísérletezés látványos eredménye. Fellingner Károly költészete irodalmunk figyelemre érdemes, egyéni arculatú színfoltja.

